

Становище
на
Стойко Павлов Николов

По темата за дебат:

„Изкореняване на бедността в контекста на устойчиво развитие“

Всяка страна се стреми към устойчиво развитие и всяка страна в света има проблеми с бедността. Но бедността е относително понятие. Сами ще се съгласите, че бедните в Швейцария, Франция, Германия, Англия имат много по-големи възможности, отколкото тези от Третия свят, т.е. от страни с нисък индекс на човешкото развитие. Това само по себе си показва, че универсален начин за справяне с бедността няма – всичко е строго индивидуално за всяка страна. Трябва да се съобрази с религия, демографската ситуация, политика и др. България е на 57-мо място в света по този индикатор и от 2005 година е в групата на държавите с висока степен на човешко развитие.

Въпреки това всеки трети българин попитан за бедността в страната ще каже, че парите постоянно не достигат. Има какво да се желае, но не е решение на проблема това да започнем кампании с цел раздаване на социални помощи на всички нуждаещи се, поради няколко факта: Парите, които ще дадем, след това трябва да се върнат – така ще обременим работещите. И още - даваме пари „на готово“, а какво ще стане, когато тези пари са изхарчени? Трябва да продължим да даваме ли?

Това, което трябва да се прави, за да може България да се справя с бедността, без да се обременяват бъдещите поколения, е основно стимулиране на развитието на хората. Всеки знае, че образованието е най-добрата инвестиция, но и най-продължителната. Но живеем в условия на пазарна икономика, което означава, че ако предлагането на дадена услуга е повече от търсенето, цената ѝ пада. Това трябва да се има предвид, защото има много хора, които имат висше образование, а не работят по специалността си, което означава, че държавата е давала пари напразно. Какво е решението? Официални данни на хората получили висше образование и тяхното професионално и кариерно развитие. Тези данни могат да се анализират и да се определи къде има търсене и къде – не, от което следва и пренасочване на ресурсите към специалности с по-добра възвръщаемост (под формата на данъци от вече реализирали се работещите). Друго важно нещо е да се развива взаимодействието университет-бизнес, което към този момент е слабо застъпено. По този начин може да се получава обратна връзка от фирмите за техните изисквания към завършващите, които да се приложат в учебните програми. Само така висшето образование ще може наистина да отговаря на нуждите на пазара на труда.

Качеството на завършващите е много важно. Постоянно чувам за фирми, които обучават хора за своите цели, без да се интересуват дали обучаващите се там имат или нямат висше образование. Наистина работата е много специфична и без такова обучение човек няма да може да се справя на работното си място, но проблемът е, че се стига до крайности. Като например предпочитат да започнат от основната терминология, която би трябвало да е добре усвоена в университета. Бихте казали – ако някой не може да се справя, ще се намери нов. Да, но ми е споделяно, че трудно се намират способни хора и че да имаш диплома е едно, а реално приложими знания друго. Проблемът тук е контролът. Не, че го няма, напротив има го, но не е достатъчен и трябва да е целенасочен. Всеки е чувал за тези, които се опитват да минават между капките и това е много лесно, когато студентите се слагат под „общ знаменател“. Някои стани са решили този проблем с въвеждането на тестови изпити. Разбира се не са перфектни – може много по-лесно да се наизустят въпросите, но все пак трудно можеш да прикриеш пропуските си. Според мен, подготовката за изпит по теми е много по-трудна, но трябва да обърне внимание, че оценяването е дори още по-трудно

Само образование и нищо друго ли? Естествено, че не. България е социална държава и има ангажименти към най-бедните и социално слабите. Лошото е, че за едни е майка, а за други мащеха. Първият пример, който ще дам, е укриването на доходи – честа практика за получаване на помощи от всякакъв вид. Вторият пример са помощите за ромите и малцинствата. Солидна част от тях се издържат само от финансовата подкрепа на държавата. Много по-рентабилно е да се търсят начини за експлоатация на тяхната работна ръка, с което и процесът на тяхната интеграция в обществото би протекъл много по-плавно, лесно и бързо. Третото нещо, което ще спомена, са учениците. Те са бъдещето на нашата страна и средства за тях не трябва да се пестят. За съжаление през последните години нивото в класната стая е паднало драстично. Все повече хора се насочват към частните училища. Надявам се в бъдеще да не се стигне до там, че ако искаш хубаво образование, ще бъдеш задължен да си платиш. Така разделението бедни-богати още повече ще се засили.

В икономически аспект, трябва по-усилено да се насърчават инвестициите в страната. Основен проблем е корупцията, поради която инвеститорите се въздържат и дори избягват да инвестират въпреки евтината работна ръка и данъчните облекчения. Трябва още да се оптимизира приемането и обработката на документацията, свързана с взаимоотношенията между държавата и бизнеса. Най-добре е колкото се може повече неща да се осъществяват по електронен път – разплащане с ДДС, регистриране на фирми дори било то и плащане на болнични. Несигурните условия в България за правене на бизнес също отблъскват инвеститори. Постоянно се променят условията за тяхното развитие. Днес е едно, утре друго, което означава несигурност, а несигурността е риск. Коя разумна компания би предприела излишни рискови действия относно своето развитие?

Може да се каже, че до някаква степен решение е доизграждането на т.нар. електронно правителство – създаване, внедряване и използване на компютърни информационни технологии в публичната администрация, с което ще се съкратят излишни разходи, ще се повиши ефективността, ще се улеснят връзките между различните институции, бизнес и граждани. Може да се приложи и при държавните поръчки. Така нещата ще станат по-прозрачни и корупционните схеми значително

затруднени. Това ще повиши доверието в държавните институции, което ще насърчи инвестициите.

Постъпването на чужди пари в страната е най-доброто, което може да се направи за справяне с бедността и едновременно устойчиво развитие. Такъв вид са европейските фондове, но за съжаление не можем изцяло да ги усвояваме. Една стъпка е улесняване процедурата по кандидатстване. Трябва още да са достъпни еднакво за всички граждани, а не приближените на хората в съответните структури да ползват привилегии при недостатъчна прозрачност. Груба грешка на държавата е допускането средствата по еврофондове да бъдат спрени. Трябва да се прави всичко възможно за усвояването им и строго да се упражнява контрол – по кандидатстването и изпълнението им, с цел предотвратяване на злоупотреби и последващи санкции от Европейския съюз.

Вярвам, че ефективната борба с корупцията, строгият контрол и ефикасното изпълнение на задълженията на различните институции в България гарантират всичко да става плавно и точно. Държавата може да се оприличи на машина, която трябва да работи в синхрон. И само, когато това е наистина така, можем да сме сигурни, че всяко действие, което тя предприеме, ще бъде ефективно, било то за икономическото развитие на страната ни, за справянето с бедността. И дори може да гарантира с прилагането на точен контрол, че подкрепата за социално слабите ще достига максимално до най-уязвимите. Но участие трябва да вземе и всеки един гражданин - било то активно, чрез идеи и предложения или пасивно – с изпълнение на гражданските си задължения, морал и отговорност към обществото.

За мен лично най-важните 6 от 16 възможни теми от глобалното проучване на ООН „Моят свят“ са:

- Достъп до чиста вода и канализация
  - Достъпна и здравословна храна
  - Надеждна енергия у дома
  - Подкрепа за нетрудоспособните хора
  - Телефонен и интернет достъп
  - По-добро здравеопазване
-
- Защита срещу престъпността и насилието
  - Добро образование
  - По-добри възможности за работа
  - Свобода срещу дискриминация и преследване
  - Честно и отговорно управление
  - Политически свободи
  - По-добър транспорт и пътища
  - Равнопоставеност на половете

- Действия срещу климатичните промени
- Опазване на горите, реките и океаните

Подредил съм ги по низходящ ред, като първите три, които съм избрал като най-важни, ще видите, че са свързани с основни битови нужди, които според мен са задължителни да присъстват във всяко едно домакинство без значение в коя точка на света се намира то. Трябва да се знае, че страните в света са различно развити и всяка от тях има специфични проблеми, за които трябва да се взимат и специфични решения.

Подчертавам, че универсален начин за решаване с всичките шестнадесет теми от глобалното проучване на ООН няма и много добра първоначална стъпка е подреждането им по низходящ ред и поставянето на приоритети. Това, което смея да кажа още е, че то трябва да се прави индивидуално за всяка страна.

Стойко Николов